

एस.डी. पब्लिक स्कूल, पीतमपुरा
वार्षिक योजनाकार- 2024 - 2025

कक्षा - 8

विषय- संस्कृत

दिनांक एवं दिन	शीर्षक / पाठ का नाम	कक्षा कार्य/गृह कार्य	समकेलित गतिविधि	शिक्षण कला
अप्रैल(1 से 15). 11दिन	संस्कृतस्य सामान्य परिचयः, वर्णमाला, शब्दाः, लिङ्गानि, वचनानि, प्रत्ययाः, विभक्तिः, शब्दरूपाणि इति एतेषां सामान्य- परिचयः।	प्रत्येकस्य पद्ध-पद्ध उदाहरणानि लेखनीयानि।	अन्यभाषाभिः सह समानता असमानता।	वार्तालापेन तथा श्रव्य - दृश्यमाध्यमेन
	धातुः, लकाराः, वचनम्, पुरुषाः, धातुरूपाणि, उपसर्गाः, कारकम् इति एतेषां सामान्यपरिचयः।	प्रत्येकस्य भेदः लेखनीयः।	हिन्दीसंस्कृतयोः भेदः	व्यवहारिकोदाहरणं
अप्रैल(16 से 30) ॥ दिन	संज्ञा, सर्वनाम, विशेषणम्, विशेष्यम्, अव्ययम्, सन्धिः, समासः, कर्ता, कर्म, क्रिया, वाक्यनिर्माण-नियमाः च इति एतेषां सामान्य परिचयः।	पक्षवाक्येषु विद्यमान- संज्ञा-आदयः पृथक् कृत्वा लेखनीयाः। पार्श्वस्थ-वस्तूनां संज्ञा- आदीनां सूचनां वदेषुः लिख्युः च।	एतान् पाचे अन्वेषणम्।	व्याख्यानेन, श्रव्यदृश्यमाध्यमेन च।
	वाक्यनिर्माणम्, वाक्यप्रयोगः, संस्कृते आत्मपरिचयः च।	स्वस्मिन् विषये दश वाक्यानि लेखनीयानि।	परस्परम् आत्मपरिचयस्य आदान प्रदानम्।	प्रयोगविधिना
मई (1 - 15) 12दिन	सुभाषितानि (पद्यानां पठनम्, भावाभिबोधनम्, तद्भवपदानि, कर्तृपदम्, क्रियापदम्, प्रश्ननिर्माणम्, प्रश्नोत्तराणि च)	पद्यपठनाभ्यासः, पद्यार्थलेखनम्, प्रोत्तराणि च।	पखसारस्य आत्मसातकरणम्, नैतिकशिक्षा च	दृष्टान्तैः, दृश्यचव्यमाध्यमेन च।

मई (16- 25) 6दिन	बिलस्य वाणी न कदापि मे श्रुता (कथायाः घटनाक्रमः, विशेषणम्, कर्तृपदम्, क्रियापदम्, अव्ययपदम्, प्रश्नोत्तराणि च)	शब्दार्थः, वाक्यनिर्माणम्	अनागतस्य महत्त्वम्	कथा विधि।
जुलाई (1 - 15) 12दिन	डिजीभारतम् (नूतनपदानि, विशेष्यविशेषणम्, सन्धिः, विभक्तिः, पर्यावरणाय सङ्गणकस्य महत्त्वम्)	सङ्गणकस्य लामेः हानेः च विषये पञ्च पञ्च वाक्यानि, पर्यावरणक्षेत्रे अस्य कथम् उपकारः-चर्चा	डिजीभारतविषये अस्मा कं योगदानम् ।	अनुवादविधिना प्र सङ्गविधिना च।
	चित्रवर्णनम्, संस्कृत- अनुवादः, अपठित- अवबोधनम्	विभिन्नचित्राणां संस्कृतेन वर्णनम्, अनुवादस्य अभ्यासः, अपठित- अवबोधने च ।	कक्षाकक्षे स्थितानां पदानां संस्कृतानुवादः	दृश्यविधिना, समूहकार्येण, समूहचर्चया च
जुलाई (16 - 31) 13दिन	सदैव पुरतो निधेहि चरणम् (गीतगानम्, लकारपरिवर्तनम्, विभक्तिः, विलोमपदानि, लक्ष्यं प्रति सदैव पुरतो चरणं निधेहि)	संस्कृते आत्मपरिचयस्य लेखनम्। गीतगानस्य अभ्यासः, वाक्ये लकारपरिवर्तनम्,	इत्यस्मिन् विषये छात्राणां विचाराः	दण्डान्वय- खण्डान्वयविधिना , वार्तालापेन, प्रश्नोत्तरेण, विभेदकरणेन च।
	कण्टकेनैव कण्टकम् (आत्मनः प्रतिकूलानि परेषां न समाचरेत् इति मूल्यस्य महत्त्वम्, प्रकृति- संरक्षणाय जागरुकता, शब्दरूपाणि, धातुरूपाणि, प्रत्ययाः च)	पर्यावरणं प्रति अन्यजनाः कथं जागरुकाः भविष्यन्ति इति लिखित्वा आनयन्तु ।	प्रतिकूलव्यवहारेण असन्तोषो भवति। अनुकूलव्यवहारेण सन्तोषो भवति ।	व्याख्याविधिना, दृश्यश्रव्यमाध्यमे च।
आगस्त(1- 15) ॥ दिन	गृहं शून्यं सुतां विना (पुत्रीपुत्रयोः समानता, बेटी बचाओ, बेटी पढ़ाओ, परिवारस्य महत्त्वम्, नारीणां महत्त्वम्, तत्समपदानि, सन्धिः, विलोमपदानि, विशेष्यपदानि च) पत्रलेखनम्	पुत्रीपुत्रयोः समानता विषये सम्भाषणम्, सन्धिकार्यम्	सर्वे प्राणिनः समानाः सन्ति।	व्याख्यानेन, व्युत्पत्त्या, अनुवादेन, प्रसङ्गेन, वार्तालापेन च ।

	भारतजनताऽहम् (पद्यपठनम्, भारतजनतायाः कौशलानि, रुचयः, वैशिष्ट्यम्, सन्धिः, विशेष्य- विशेषणानि, समानार्थकानि पदानि)	शब्दार्थः, भारतजनतायाः विशेषता।	सर्वैरपि कौशलानि अभ्यनीयानि ।	दण्डान्वय- खण्डान्वयविधिना , सहयोगात्मक- अधिगमेन च।
आगस्त(16- 31) 12दिन	संसारसागरस्य नायकाः (तडागाः, गजधराणां महत्त्वम्, गजपरिमाणः, पुरातन- शिल्पिकाराः, सन्धिः, विभक्तिः, शब्दाः)	जलसंरक्षणे तडागानां योगदानम्, तडागानां संरक्षणाय प्रयासाः, सन्धिकार्यम्, विभक्तिकार्यम् च ।	जलसंरक्षणाय तडागैः सह अन्योपायाः ।	दृश्यश्रव्यविधिना, तुलनाविधिना, अनुवादविधिना च ।
सितम्बर(1- 15) ॥ दिन	पुनरावृत्तिः कार्य			
सितम्बर(16- 30) 12 दिन	मध्यविधिः परीक्षा			
अक्टूबर(1-15) 8 दिन	सप्तभगिन्यः (पूर्वदिशि स्थितानां सप्तराज्यानां प्राकृतिकसौन्दर्यम्, सांस्कृतिक- सामाजिकवैशिष्ट्यम्, जनजातयः, वंशवृक्षोद्योगः, सर्वनाम, कर्तृपदम्, तद्भव, भिन्नप्राकृतिकं पदम्, विशेष्य-विशेषणम्)	संस्कृतेन स्वराज्यविषये वार्ता, प्रश्नोत्तराणि च ।	सप्तभगिन्यः प्राकृतिकसौन्दर्याय अतीव दर्शनयोग्यं वर्तते ।	पात्राभिनयविधिना, अनुवादविधिना च।
अक्टूबर(16 - 31) 12दिन	नीतिनवनीतम् (पद्यपहनम्, अभिवादनमहत्त्वम्, जीवने मातापितरौ महलम्, मातापितरौ आचार्य प्रति कर्तव्यम्, सुखदुःखयोः लक्षणम्, कर्म, पादम्, जलम्, वाचम्, मनः, वाक्यप्रयोगः, अव्ययानि	जीवने मातुः पितुः आचार्यस्य च महत्त्वलेखनम् । योग्यताविस्तारै दत्तश्लोकानां भावार्थलेखनम् ।	सर्व मानवाः प्राणिनः सम्माननियाः	दण्डान्वय खण्डान्वयविधिना, सहयोगात्मक - अधिगमेन च ।

<p>नवम्बर(1- 15) 10दिन</p>	<p>सावित्री बाई फुले (शिक्षाधिकारः, महिलोत्थानाय सावित्रीमहोदयायाः योगदानम्, महाराष्ट्रस्य प्रथमा कन्यापाठशाला, महाराष्ट्रस्य प्रथमा महिला शिक्षिका, कर्ता, विशेष्य, सर्वनाम, विशेषणम्, वाक्यरचना, समानार्थकपदानि, लिङ्ग- विभक्ति-वचनम्, लकारपरिवर्तनं च)</p>	<p>विविधक्षेत्रेषु प्रथममहितानां नामानि अन्वेषयत्, योग्यताविस्तार- पठनम्, अद्यतने महिलोत्थानाय किं कर्तव्यम्।</p>	<p>सर्वासा महिलानां विकासाय अवसरो देयः।</p>	<p>विवारविमर्शण, सहकार्यधिगमेन, व्याख्यया, दृश्यत्रव्येण च।</p>
	<p>कः रक्षति कः रक्षितः (स्वच्छता, पर्यावरणशुचिता, प्रदूषण-अवरोधः, वृक्षकर्तन- अवरोधः, वृक्षरोपणम्, प्लास्टिकप्रयोगात् अवरोधः, सन्धिः, विशेषण- विशेषपदानि, घटनाक्रमः च)</p>	<p>स्वच्छता- पर्यावरणशुचिता- पर्यावरणसंरक्षणं च भवन्तः कथं करिष्यन्ति इति लिखित्वा आनयन्तु। सन्धकार्यम्।</p>	<p>सर्वत्र सर्वावस्थासु पर्यावरणसंरक्षणं सम्भूयात्।</p>	<p>पात्राभिनयेन, अनुवादेन, वार्तालापेन, सहकार्यधिगमेन, दृश्यश्रव्येण च।</p>
<p>नवम्बर(16- 30) 13दिन</p>	<p>क्षिता राजत भारतस्वर्णभूमः (भारतस्य गौरवगानम्, खाद्यान्नसम्पन्नता, कलानुरागः, प्राविधिकप्रवीणता, सामर्थ्यशक्तिः, संस्कृतिः, समानार्थकपदानि, चित्रे दृष्ट्वा वाक्यनिर्माणं च)</p>	<p>पद्यगानस्य अभ्यासः, भारतस्य गौरवगानविषये एकम् अनुच्छेदं लिखत, चित्रं दृष्ट्वा पञ्चवाक्यानि स्वयत।</p>	<p>अस्माभिः एतादृशानि कार्याणि करणीयानि यैः राष्ट्रस्य उन्नतिः गौरवः च स्यात्।</p>	<p>दण्डान्वय- खण्डान्वयविधिना , सहयोगात्मक- अधिगमेन।</p>
	<p>अनुप्रयुक्त-व्याकरणम् (दीर्घ- यण्-गुण-वृद्धि- अयादिसन्धयः कारकम्, कारकविभक्तिः, उपसर्गः, प्रत्ययः, उपपदविभक्तिः, शब्दरूपाणि, धातुरूपाणि संख्यावाचकाः शब्दाः च।</p>	<p>प्रत्यकसन्धः पञ्च-पञ्च- वाक्यानि लेखनीयानि, कारकाणाम् उपसर्गाणांप्रत्ययानाम् उपपदविभक्तीनां धातुरूपाणां शब्दरूपाणां च</p>	<p>संस्कृतव्याकरणस्य नियमानाम् अनुसारं वाक्यप्रयोगः।</p>	<p>आगमनेन, निगमनेन, सहयोगेन, अन्वेषणेन, प्रदत्तकार्येण च।</p>

दिसम्बर(1-15) ॥दिन	आर्यभटः (भारतस्य ज्ञानविज्ञानस्य सुदीर्घ- परम्परा, खगोलविज्ञानक्षेत्रे गणितक्षेत्रे च आर्यभटस्य योगदानम्, पृथिव्याः भ्रमणम्, सूर्यग्रहणम्, चन्द्रग्रहणम्, प्रथमोपग्रहः, सन्धिविच्छेदः, विपरीतार्थकपदानि,	ग्रहाणां परिभ्रमणमार्गः, सूर्यग्रहणस्य चन्द्रग्रहणस्य च स्थितिः । चित्रं दृष्ट्वा वाक्यनिर्माणम्	अस्माभिः अपि ज्ञानाय प्रयत्नः कर्तव्यः	दृश्यश्रव्येण, सहयोगाधिगमत्र प्रयोगेण च ।
	समयावबोधनम्, अनुवादः च	अङ्कात्मकसमय संस्कृतशब्देषु परिवर्तनम्, हिन्दी-वाक्यानां संस्कृते अनुवादः ।	आङ्ग्ल-हिन्दी-संस्कृत- भाषासु समयज्ञाने भेदः समानता च ।	प्रत्यक्षविधिना, प्रयोगेण, सहकार्यधिगमेन, तुलनया, अनुवादेन, दृश्यश्रव्येण च ।
दिसम्बर(16-31) 13 दिन	प्रहालिकाः (मानासक-बौद्धिक-चिन्तन-कल्पनाशक्तेः विकासाय काश्चित् प्रहेलिकाः, सन्धिविच्छेदः, पदानां विभक्तिः वचनम्, विलोमपदानि, समानार्थकपदानि च)	प्रहेलिकानाम् उत्तरप्रकटन, वाक्येभ्यः विलोमपदानि, समानार्थकपदानि च पृथक् लेखनीयानि ।	प्रहेलिका प्रायः विश्वस्य सर्वासु भाषासु उपलभ्यते । एषा मनोरञ्जनस्य प्राचीना विधा वर्तते ।	सहकार्यधिगमेन, अन्वेषणेन, अधिगन्तुसमूहेन च
	वाक्यप्रयोगः (मित्रैः सह, अध्यापकैः सह च)	संस्कृतेन वार्ता, भाषणम्, अनुच्छेदलेखनम्, चित्रवर्णनं च ।	काप भाषा भाषणात् आगच्छति । अतः संस्कृतभाषणेन एव एषा भाषा व्यवहारे आगमिष्यति ।	प्रत्यक्षण, प्रयोगेण, सम्भाषणेन, सहयोगेण, समूहेन अभिनयेन च ।
जनवरी(16-31) 13 दिन	पुनरावृत्तिः			
फरवरी (1 -15) 12 दिन	पुनरावृत्तिः			
फरवरी (16-28) 10दिन	वार्षिकपरीक्षा			

1: